

Miten rahoituskysymykset näyttäytyvät yhteistyön ja kehittämisen kannalta – Etelä-Savo

Kopa-webinaari 5.5.2021

Virpi Siekkinen, sivistysjohtaja Mikkeli

Mikkeli, Pieksämäki, Etelä-Savon Koulutus Oy ja Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia – ”Koulutus palveluna Etelä-Savossa – kädellinen kärkiä”

Virpi Siekkinen, Mikkelin kaupunki

Alueellinen haaste:

- Myös eteläisessä Savossa kärsitään syntyvyyden pienenemisestä, väestön voimakkaasta ikääntymisestä, negatiivisesta muuttoliikkeestä ja tätä kautta voimakkaasta huoltosuhteen heikkenemisestä
- Väestö ”hajallaan” maakunnan alueella
- Miten turvataan koulutuksen arvoketjun (oppivelvollisten perusopetus – aikuisten perusopetus – toisen asteen koulutus – yhteistyö korkea-asteen kanssa) kestävä rakentaminen

Mitä alueellisesti tavoitellaan:

- ”Ketään ei jätetä” – ammatillinen koulutus palveluna Etelä-Savossa
 - Nettiperuskoulu – sulautuva oppiminen ja kokonaishyvinvointi perusopetuksessa
 - Aikuisten perusopetuksen väylä ammatillisiin opintoihin
 - Nettilukio tukemassa kuntien lukiokoulutusta lisäämällä lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja yksilöllistä oppimista
 - Verkko-opisto (= vapaan sivistystyön kokonaisuuden uudistaminen alueellisesti ja osin valtakunnallisesti) tukemassa elinikäistä oppimista ja osallisuutta kaikille
- > digitaalisuuden hyödyntäminen ja ekososiaaliseen sivistykseen pohjautuvan toimintamallin rakentaminen

Erityispiirteet:

- Oppilaitosverkoston (taloudellisesti) kestävä rakentaminen suhteessa väestökehitykseen -> kuntarajat ja oppilaitosrajat ylittävää uudensisältöistä yhteistyötä tarvitaan
- Oppivelvollisuuden laajentamisen haasteet ja mahdollisuudet hyvin erilaiset ruuhka-Suomessa vs. eteläisessä Savossa
- Digitaalisuus turvaamaan koulutuksen saatavuutta ja saavutettavuutta – verkkokoulutuksen pioneerityötä tehty Otaviassa 1990-luvulta alkaen
- Yhteiskunnan muutos on todellinen. Kuntien tulevaisuus tehdään kunnissa.

Etelä-Savon ammattiopisto, Pieksämäen kaupunki, Mikkelin kaupunki ja Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia, asiantuntijana Essote

Taustaa

- Etelä-Savossa väestö ikääntyy ja vähenee, syntyvyys pienenee huimaa vauhtia
 - Esim. Mikkelin asukasmäärä nyt noin 52.500 asukasta – peruskoululaisia tällä hetkellä 4.789 ja lukuvuotena 2027-2028 4.067
- On kuntia, joissa peruskoulun lisäksi ei ole muuta koulutusta tarjolla
- On kuntia, joissa koko kunnan syntyvyys on niin pientä, että myös perusopetuksessa alakoulutoiminnan järjestäminen on haasteellista
- On esim. pinta-alallisesti iso Mikkelin kaupunki, jossa on sekä useita peruskouluja (tällä hetkellä 20 kpl) että monipuolisesti toisen asteen koulutusta, mutta kuitenkin jo nyt myös Mikkelin laajoilla, harvaanasutuilla maaseutualueilla on haastetta järjestää alakouluopetusta
- Kuntien välinen yhteistyö perusopetuksen järjestämiseksi ”raja-alueilla” olisi pitänyt käynnistää jo aikaisemmin. Tällä hetkellä haja-asutusalueiden koulut sijoittuvat kunta-rajalta taajamakeskustoihin päin – matkat naapurikuntien kouluihin ovat pitemmät, kuin ”omiin taajamakouluihin” → suuntaa on vaikea saada muuttumaan

Mihin kuntien rahat riittävät?

- Kunnan tehtävät (kuntalaki 1 §): *”... Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla...”*
- Kuntatalous on tiukoilla ja kunnan rahat ovat yhdessä pussissa: päättäjien arvovalinnat niukkojen varojen suuntaamisessa
 - Miten suoriudutaan tästä päivästä ja turvataan tulevaisuutta?
 - Tehdäänkö päätöksiä painottaen hyvinvointia vai elinvoimaa?
 - Tavoitellaanko joka puolella valtakuntaa kasvua ja vetovoimaa – voisiko tavoitteena olla esim. hyvinvoiva, elinvoimainen, nykyisenkokoinen ja pitovoimainen Mikkeli?
- Lakisääteiset palvelut kyllä tuotetaan, mutta miten?
 - Esim. opetuksessa ja koulutuksessa: palveluverkko, kouluverkko, tuntijako, ryhmäkoot, valinnaisaineet, avustaja- ja ohjausresurssi, oppilashuolto, ”hankehumppa”, hallinto, koulukuljetukset, kerhotoiminta, osaavat opettajat, opettajien täydennyskoulutus, yhteistyö naapurikuntien kanssa jne.
- Joka tapauksessa ”hommia” on tehtävä toisenlaisella tavalla, nykyisellä tavalla rahat ei riitä

Yhteistyö perusopetuksessa

- Kuntarajojen yli tapahtuva ”koulunkäynti” - on mahdollista
 - kunhan se ei aiheuta lisäkustannuksia koulutuksen järjestäjälle
- Mikkelin seudulla yhteistyötä on tehty mm. erilaisissa hankkeissa (vahvaa yhteistyötä mm. Lape-hankkeessa), korona-aikana, oppilas- ja opiskeluhuollon asioissa (esim. Essote yhdistävänä tekijänä), oppimateriaalihankinnoissa (yhteisiä kilpailutuksia)
- Vielä toistaiseksi kuntien rahat ovat riittäneet perusopetuksen tuottamiseen, mutta olisiko tässä vaiheessa syytä rakentaa yhteistyötä esim. yläkouluopetuksen suhteen? Minkä kokoinen yläkoulu pystyy järjestämään kustannustehokkaasti laadukasta ja monipuolista perusopetusta lähellä oppilasta → mahdollistetaanko tämä yhteistyöllä esim. etäyhteyksien avulla?
 - Kurssien toteuttaminen ja myyminen ”läpinäkyvästi” laskuttaen.
- Yhteistyö kuntien välillä tulee lisääntymään oppivelvollisuuden laajenemisen ympärillä
 - 9-luokkalaisten hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen
 - Asuinkunnan velvollisuudet ”pudokkaiden” suhteen, kun kunnassa ei ole oppivelvollisuuden ”suorittamispaikkaa” – miten työ oppivelvollisen hyväksi rahoitetaan?

Toisen asteen koulutuksesta

- Kunnalla ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen.
- Kunnalla on kuitenkin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin perustuva velvollisuus osallistua lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen kustannuksiin kunnan rahoitusosuuden mukaisesti
 - Ammatillinen koulutus 181,97 €/asukas
 - Lukiokoulutus 86,18 €/asukas
- Jokainen kunta siis osallistuu toisen asteen koulutuksen rahoittamiseen riippumatta siitä, onko sen alueella toisen asteen koulutusta tai onko se mukana järjestämässä toisen asteen koulutusta
 - Olisiko hyvä olla mukana turvaamassa ja kehittämässä toisen asteen koulutusta ”oman kunnan” työelämän tarpeeseen?
 - Osaavan ja riittävän työvoiman turvaamiseksi toisen asteen koulutuksen tulee olla kunkin kunnan asukkaiden kohtuullisen saatavuuden ja saavutettavuuden ulottuvissa.

Mikkeli, Pieksämäki ja Esedun alue

- Mikkeliissä toimivia lukioita ovat
 - nuorten lukiokoulutusta antava Mikkelin lukio
 - aikuisten lukiokoulutusta antava etä- ja aikuislukio
 - Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavian aikuislukio ja nettilukio.
- Pieksämäellä, Juvalla, Mäntyharjulla ja Kangasniemellä lukiot.
- Mikkelin ja Pieksämäen alueella Esedu järjestää toisen asteen ammatillisista koulutusta
 - omistajakunnat Mikkeli ja Pieksämäki
 - Esedu toimii osakeyhtiömuotoisena, jonka perustamisen yhteydessä yhdistettiin kaksi aiempaa kuntayhtymää (kuntayhtymissä mukana seudun kaikki kunnat), osakeyhtiön perustajina osa kunnista
 - Esedulla on yhteensä viisi toimipistettä, neljä Mikkeliissä ja yksi Pieksämäellä

Vapaa sivistystyö jatkuvan oppimisen mahdollistajana

- Kansalaisopistot, kansanopistot, seutuopistot
- ”Isäntäkunnan” halukkuus tuottaa tunteja kuntarajojen ulkopuolelle
 - vos-rahoituksen ja järjestämisen todellisten kustannusten huomioiminen, kun tunteja tuotetaan yli vos-tuntien
 - tuntien tuottamisen läpinäkyvä hinnoittelu
 - jos tunteja leikataan, miten leikkaukset kohdistetaan seudulla?
- Suuruuden ekonomia toteutuu myös vs-oppilaitoksissa:
 - oikein mitoitettu tehokas hallinto
 - tarpeenmukainen opettajaresurssi
 - tilakäytön tehokkuus (harvoin tarvitaan ”omia” tiloja)
 - vs-koulutuksen hyödyntäminen toisella asteella
 - vs-koulutuksen hyödyntäminen osaavien opettajien saamiseksi ”seudulle”
 - koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö, ves-asiat
- Kansanopistovuosi osana oppivelvollisuutta

Oppivelvollisuuden laajeneminen ja siihen liittyvä maksuttomuus

- Toisen asteen koulutuksen rahoitus on tiukka ja niukka
- Mikkelissä haettu ja saavutettu kustannustehokkuutta yhdistämällä kaksi lukiota, toistaiseksi ei ole tarvinnut kasvattaa ryhmäkokoja tai supistaa kurssitarjontaa
- Kuitenkin lukiokoulutuksen opiskelijakohtainen kustannus on edelleen suurempi kuin laskennallinen vos-rahoitus
- Esedu on tehnyt todella ison työn sopeuttaessaan toimintansa vastaamaan ”omaa rahoitustaan” -> omistajien ei ole tarvinnut ohjata ammatilliseen koulutukseen lisärahoitusta
- Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen maksuttomuus oppivelvollisille tullee aiheuttamaan paineita lisätä koulutuksen järjestäjien panostusta ko. koulutukseen
 - OKM:n laskelmat maksuttomuudesta vs. koulutuksen järjestäjän laskelmat?
 - Onko ministeriön laskelmissa otettu huomioon riittävät ohjaus- ja tukitoimet sekä esimerkiksi sähköiseen oppimiseen liittyvät varusteet oheisineen?
- Jos/kun rahoitus ei riitä, kuka maksaa ”ylimenevän” osan?
- Toistaiseksi yhteistyö eri kuntien välillä on ollut sujuvaa ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa, mutta miten käy jatkossa, jos/kun rahoitus ei kata opetuksen järjestämisen kustannuksia?

Yhteistyötä kuntarajavartiolaitoksesta piittaamatta/win-win

- Eteläisessä Savossa jokainen asukas on tärkeä, jokaiselle halutaan antaa edellytykset ja mahdollisuudet olla osa hyvinvoivaa ja elinvoimaista Etelä-Savoa
- Jatkuvan oppimisen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen
- Monipuolisen koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen
- Osaavan työvoiman turvaaminen seudulliseen tarpeeseen
- Seudullisen vetovoiman ja pitovoiman turvaaminen
- Koulutuspalvelujen tuottaminen yhdessä tai koulutuspalvelujen tuottamiseen luottaminen -> läpinäkyvä kustannusrakenne ja yhteisesti ymmärretty ja hyväksytty laskutus, yhteistyön pitää olla win-win yhteistyökumppaneiden kesken
- Myös eteläsavolaista toimintatapaa halutaan olla tarjoamassa muualle. Otetaan mallia, varastetaan ja parastetaan kehitettyjä toimintamalleja erilaisten oppijoiden hyväksi jatkuvan oppimisen mahdollistamaksi
- Aina ei tarvitse pilotoida ja olla ensimmäinen, hyvä kakkonen on erinomainen tavoitetilä

Kiitos!

Virpi Siekkinen, virpi.siekkinen@mikkeli.fi

